

Ställningstagande om anmälan av kandidater i valet till riksdagen för partier som registrerat partibeteckning

Valmyndigheten har det övergripande ansvaret för frågor om val. Myndighetens ställningstaganden, som ger vägledning till valadministrationen, innehåller en redogörelse för myndighetens uppfattning i rättsliga frågor.

Detta ställningstagande har uppdaterats och ersätter därmed tidigare beslutat ställningstagande från den 17 juni 2022.

1 Sammanfattning

Vid val till riksdagen ska ett parti som har registrerat sin partibeteckning och som vill anmäla sina kandidater göra det skriftligen hos länsstyrelsen.

Det har i valadministrationen utvecklats en praxis där partierna inför val till riksdagen kan välja att anmäla kandidater, men om behov finns, ändå avstå från att ha anmälda kandidater i en eller flera riksdagsvalkretsar och där istället trycka valsedlar med icke anmälda kandidater. Valmyndigheten uppfattar att denna praxis är felaktig och redogör för sin uppfattning om rättsläget genom detta ställningstagande.

Valmyndigheten bedömer att

- ett parti med registrerad partibeteckning som vill anmäla sina kandidater i valet till riksdagen måste anmäla samtliga kandidater, och
- vid den slutliga rösträkningen ska länsstyrelsen, för ett parti som har registrerat sin partibeteckning och som anmält samtliga kandidater i valet till riksdagen, bedöma namn på icke anmälda kandidater som obefintliga.

2 Gällande rätt m.m.

Ett parti som vill anmäla samtliga sina kandidater för ett visst val ska skriftligen göra detta hos den centrala valmyndigheten eller, i den utsträckning som regeringen bestämmer, länsstyrelsen. Tillsammans med anmälan ska partiet lämna en egenhändigt undertecknad förklaring från varje kandidat att han eller hon samtycker till anmälan. En anmälan av kandidater för ett visst val och en kandidats samtycke till anmälan gäller även för ett omval i det valet. Ett parti får dock ändra en anmälan som har gjorts enligt första stycket. Bestämmelsen återfinns under rubriken *Anmälan av kandidater för partier som registrerat partibeteckning*. (2 kap. 9 § vallagen (2005:837))

En anmälan av kandidater ska göras hos Valmyndigheten när det gäller val till Europaparlamentet och i övrigt hos länsstyrelsen. (4 § valförordningen (2005:874))

För val till riksdagen ska en anmälan av kandidater avse en viss valkrets. (2 kap. 10 § vallagen)

Av förarbeten till vallagen framgår att bestämmelsen om anmälan av kandidater motsvarar bestämmelse i den tidigare vallagen (Prop. 2004/05:163 s. 110 f.) Av förarbeten till den tidigare vallagen framgår att en frivillig reglering om anmälan av samtliga kandidater för partier som registrerat partibeteckning infördes till 1998 års val. De partier som valde att registrera sin partibeteckning måste anmäla samtliga sina kandidater i valet. Om inte kandidaterna anmäldes, gällde den fria nomineringsrätten. De tidigare reglerna om att endast några kandidater måste anmälas och att två kandidater måste stå överst på en namnvalsedel utmönstrades från vallagen. Vidare framgår av samma förarbeten att enligt det föreslagna systemet måste samtliga kandidater för ett parti anmälas i alla de val som partiet ställer upp i för att skydd skulle uppstå. Andra namn än de anmälda beaktades inte för ett sådant parti. Skulle partiet inte ha registrerat partibeteckning och anmält kandidater i ett val fanns inget skydd för beteckningen i det valet. Den fria nomineringsrätten gällde för dessa fall fullt ut och tillskrivna kandidater skulle sålunda räknas. Regeringen konstaterade att förslaget med två parallella system skulle komma att innebära att partierna kunde välja att skydda sin beteckning. För dessa fall inskränktes den fria nomineringsrätten. Det andra systemet var däremot fritt vad gäller nomineringsrätten för de partier som inte registrerat partibeteckning och anmält kandidater. För dessa partier gällde att väljarna fritt kunde skriva till kandidater vid valet. Det var därmed möjligt att bilda ett parti genom att på valdagen skriva till en beteckning på en blank valsedel, det vill säga det var möjligt att kort före ett val gå fram med en ny partibildning. (Prop. 1996/97: 70 s. 129 f.)

Ett kandidatnamn på en valsedel ska anses obefintligt om kandidaten inte är anmäld och finns på en valsedel för ett parti som registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater. (13 kap. 8 § vallagen)

Bestämmelsen om obefintliga kandidatnamn återfanns även i motsvarande bestämmelse i den tidigare vallagen. Tillskrivna namn skulle inte beaktas på en valsedel för ett parti som registrerat sin partibeteckning och anmält kandidater. Sådana namn skulle anses vara obefintliga. Regeln skulle inskrärpa att tillskrivna namn inte beaktas vid sammanräkningen. Enligt det då nya systemet skulle väljarna genom en markering på valsedeln avge en särskild personröst. Andra förändringar av valsedeln skulle inte beaktas. För andra partier, dvs. sådana som inte skyddat sin partibeteckning, kunde kandidater skrivas till på valsedeln. (Prop. 2004/05:163 s. 130. och prop. 1996/97: 70 s. 220)

Sedan 2019 finns möjlighet att personrösta på en anmäld kandidat genom att skriva till partinamn och kandidatens namn på en så kallad blank valsedel eller kandidatens namn på en så kallad partivalsedel. En sådan röst ska tillfalla partiet och väljaren ska anses ha lämnat en personröst på den aktuella kandidaten. (7 kap. 2 § vallagen)

3 Bedömning

Enligt vallagen måste ett parti, som vill anmäla sina kandidater i valet till riksdagen, anmäla samtliga sina kandidater.

Länsstyrelsen ska vid den slutliga rösträkningen, för ett parti som anmält sina kandidater i valet till riksdagen, bedöma namn på kandidater som inte är anmälda som obefintliga.

STÄLLNINGSTAGANDE

3(3)

Datum
2023-12-18

Dnr
VAL-894

Detta ställningstagande har beslutats av Valmyndighetens nämnd.

Ställningstagandet har uppdaterats i beslut av kanslichef Anna Nyqvist.